

Kaisersdorf, Neudorf! Na meji na visokem klanci nahajamo nemški trg Landsee, kjer pa neki ni jezera, nego ime nosi Lanče, to je z lóčjem in travo obrasteni kraj, kakor na gorenjem Štírskem gora Lanč-berg; poldrugo uro od tod ob jarugi Rovnice nemško vas Rabnitz (Rovnica) in dalje proti jugu na madjarskih tleh je polno Hrvatov in Slovencev, na štajerski zemlji vsaj slovenskih imen. —

Ali pojdemo v kraje, kjer ni o Slovencih »ne sluha ne duha«, kakor bi človek lahko mislil! —

Pot nas vodi od Novega mesta dunajskega po železnici v gore, kjer so stari Slovenci prebivali. One stare Slované zovem Slovence opiraje se na Nemca Ottona Kacmelna, ki je v svoji knjigi »Anfänge deutschen Lebens in Niederösterreich« tako-le rekel:

»Aller Wahrscheinlichkeit nach gehörten die Slaven in Nieder- und Oberösterreich dem Stamme der Slovenen an, wie ihre Nachbarn in Karantanien und zum Theile auch in Pannonien; — für die Siedelung nördlich der Donau wäre an sich auch čechischer Ursprung möglich; da indess die Einwanderung offenbar die Donau aufwärts erfolgte, so ist — wenigstens für die Colonien in der Nähe des Stromes — slovenische Begründung wahrscheinlich!« —

(Kacmel, Anfänge deutschen Lebens in Niederösterreich, pag. 12.)

Videli bomo tudi, da so se Slovenci izogibali prostih dolin, kjer se niso mogli lahko braniti proti plenečim jatam tujih ljudstev. — Ko so Nemci iz zapada (v 9. stoletji) počeli se naseljevati med Slovenci ob Aniži in na severu Dunaja-reke čez Svetlo (Zwettl) proti Kremžu ter rili dalje do Doline (v 9. stoletji Tullina, danes Tulln) in prekoračili goro Komageno (Wiener Wald), jim tudi

ni prijalo, naseliti se v ravnini, nego tudi oni so se izprva, kakor prej Slovenci, bolje držali zavetja ozkih dolin in rodovitega brdovja, ali pa so si pozidali na mestu starih rimskih podrtin nove gradove.

Pri Novem mestu doteka reka Lajta do madjarske meje. Šembera jo v svoji knjigi »Zapadni Slované v pravěku« zove »Litava«, drugi jo imenujejo »Litva«, — in res je nekdaž na jugu od današnjega Petronell-a bilo selo »Litiva«. Ali jaz mislim, onda bi i Madjari rekali Lita (kakor Tisza za Theisz), ker takrat tudi Nemci niso imeli ei = aj; torej mi se ugodneje zdi ime Lakita, iz katerega je, kakor pri besedi srakica — srajca (stsl. sraka = košulja) in iz imena rečice Tragisa = Tragizna Traisen nastala beseda Lajta, ker Madjari govoré Lajta. Lak-ita, pa — Lakovita — Lakvita — iz snovi lak (laka) značilo bi po Miklošiči lačen vodotok, lačno reko — in glejte! v istini se v gorenjem toku skoro ne vé, kam gine voda, ki pritaka iz Pitne, Šarice in drugih potokov! (Poznata je vsakemu beseda in orodje lakov-

nica, lakomnica ali lak^{oun}-^{om}nica!) Omenil sem že ona potoka, ki činita Lajto, Pitten in Schwarza. Pitten je Pitna, kjer je voda bila pitna nasproti Slatini, ki se v njo izliva; Schwarza pa bode Šarica, ker šar, šaren označuje »fleckig«, »scheckig«, tedaj potok, ki po senčnatih in solnčnih krajih teče in ima kedaj temnejšo, kedaj pa svetlejšo strugo. Gotovo pa rečica črna ni, kar bi nemško ime kazalo! — Više imamo potok Feistritz, znano ime naše Bistrice. Na železnici je selo Edlitz, to je Jedlica = jelica, (jela die Tanne), in najpósled dospejemo v Oспенjek (?), današnji Aspang, kjer se gorovje vspenja visoko do neba!

(Konec prihodnjic.)

Po nevihti.

Vihra rjula noč je celo,
Bliskalo se in grmelo,
Da drevesa so ječála
In se zemlja je stresála.

A na jutro zemljo žejno
Dež napaja blagodejno,
In vse cvetje, vse zelenje
V novo vzbuja se živjenje.

Kdaj pa meni dež pohlevno
Ohladi to srce revno?
Kdaj prošle mladostne sanje
Povrno se meni vanje?

Vihra dolge, dolge dnove
V srci pustem mojem rjóve,
Dež pohlevni neče priti,
Sanje ne se povrniti!

S. Radovanov.

Zlati očenaš.*)

(Povedala v Podzemlji Mikotova Nežica; zapisal J. Barlè.)

Jezus žalostno po nebesih špancira, angeljci ga vprašajo: »Jezus, kaj ti je, k' si tak' žalosten?« — »Kaj ne bi bil žalosten, vse se veselí, samó moje matere tukaj ni. Pojdite na to črno zemljico in na zeleno travico po Marijo Devico!« — Angeljci rečejo: »Oh, ne gremo, tam so hudobni duhovi, bi nam zlato perje izpulili.« — Jezus jim pa reče: »Če ne greste, bote v nebesih zlate stolce izgubili.« — Angeljci so précej ubogali, prav lepo

*) Ako »zlati očenaš« moliš kvaterni petek popóldne in mlado nedeljo pred solncem, rešiš, po mnenji národovem, tri duše iz vlc očetovo, máterino in svojo. Pis.

so zapeli, prav daleč so zleteli; na črno zemljico, na zeleno travico, po Marijo Devico. In so našli Marijo v molitvi k Bogu zamakneno. Angeljci rečejo: »Oj, Marija! Jezus te hoče v nebesa imet'«. — Marija reče: »Men' še veliko manjka, devet korov angeljcev, deset tavžent čistih d'vic, najst apostolov in dvanajst duhovnov.« — Angeljci zapojejo, Jezusa zazovejo, Jezus jih sliši, pa précej se zmislí in vse te dol' pošlje. Marija gre z velikim veseljem v nebeško kraljestvo. Gre izpred pekla, peklenska hudoba na vratih stoji, prestraši se in zbeži. Marija gre sred' pekla in pravi: »Vse duše se primite moj'ga zlat'ga plajša, danes je moj šmarijn dan, grem v nebesa.« — Vse duše so se prijele njenega zlatega plajša, samo tri se niso. Marija se nazaj ozre in vidi vse duše se njenega zlatega plajša držati, samo tri žalostno

od daleč stati. Marija pravi: »Vse duše so se prijele moj'ga zlat'ga plajša, samo vé tri se niste.« Prva pravi: »Kdor se z botrom zagreši, ne more se vzveličat' in v nebeško kraljestvo priti.« Druga pravi: »Kdor otroka svojega umori, ne more se vzveličat' in v nebeško kraljestvo priti.« Tretja pravi: »Kdor pred Bogom scaga, ne more se vzveličat' in v nebeško kraljestvo priti.« *) Marija pride z velikim veseljem v nebeško kraljestvo. Marija pravi Jezusu: »Glej, sin, kaj mi boš dal, ker sem pekel izpraznila in nebesa napolnila?« — Jezus pravi: »Glej, mati, na sred' nebeškega kraljestva imaš zlat stol, na njem boš sedela in za grešnike prosila.« Amen.

*) To so po mnenji slovenskega národa največji grehi. Pis.

Knjige „Matice Hrvaške“ za leto 1886.

(Konec.)

Od poučnih knjig — četrta knjiga — omeniti nam je najprej vsem: »Glasoviti Hrvati prošlih vjekova«. Niz životopisá napisao Ivan Kukuljević Sakcinski. Sa sedam slika. Zagreb. Tisak K. Albrechta. 1886. 8., 268 str. — Slavni predsednik »Matice Hrvaške« in starosta hrvaških pisateljev pripoveduje nam v tej knjigi o življenji nastopnih Hrvatov: Ivan Češmički, nazvan Janus Pannonius (1—29 str.); Stjepan Brodarić (20—40); Antun Vrančić (41—72); Mehmed Sokolović (73—97); Stjepan Konzul Istrijanin (98—125), o katerem je »Slovan« že prinesel sliko in životopis; Dinko Zavorović (126—138); Juraj Habelić (139—151); Porodica Draškovića (152—205); Ivan Ivanišević (206—224); Rugjer Josip Bošković (225—252), katerega stoletnico smrti je proslavila jugoslovanska akademija dné 14. febr. t. l.; na to so uvrščene (253—268) razne opazke k životopisom. Knjiga je še okrašena z lepoi zdelanimi portreti; na čelu knjige najdemo sliko grofa Janka Draškovića, osnovega »Matice Hrvaške«; koncem knjige pridejani so pa portreti: Antuna Vrančića, Mehmeda Sokolovića, Stjepana Konzula Istrijanina, Juraja kardinala Draškovića, Ivana Ivaniševića in Rugjera Josipa Boškovića. — Slavnoznani pisatelj opisuje tu največ óne Hrvate, ki so v tujem svetu ali domá proslávili hrvaško ime, ali so bili vsaj doslej večji masi národovi komaj le po imeni znani. Pri Boškovićevem životopisu je uvrščena jedna, dozda še nikjer tiskana pesem »U slavu začeca Blažene Dive Marije« (243—252). —

Peta knjiga — poučne knjižnice knj. XI — so: »Kukci«. Prirodopisne crtice. Napisao dr. Mišo Kišpatić. Knjiga prva. Sa sedamdeset i šest slika. Zagreb. Tisak Dioničke tiskare. 1886. 8., 263 str. —

Kišpatić je že dobro znan kot popularen pisatelj prirodoslovnih ved. Njegova pisava je jako zanimiva, lahko umevna in ukovita, semtertja se nahaja uprav pesniško vznesen zlog. Napisal pa je že tudi celo vrsto po-

pularnih knjig te stroke, izdanih po »Matici Hrvaški«, kakor: Slike iz rudstva (l. 1878.), Slike iz geologije (l. 1880.), Iz bilinskoga svieta, knjiga I. (l. 1884.) in knjiga II. (l. 1885.) Letošnja knjiga »Kukci« ima nastopno vsebino: carstvo kukaca, život kukaca, važnost kukaca u prirodi, mravi, termiti, pčele, ose, kukci u šumi, kukci u voćnjaku. Tako se v Hrvatih poleg drugih véd prirodoslovje kaj ugodno razvija, dočim je pri nas, odkar nam je nemila smrt pograbila najmarljivejšega in najboljšega delavca na prirodoslovnem področji — Frana Erjavca, nastopila suša, in Bog zna, alj se bode kdaj obrnilo na bolje.

Povse nova prikazen na književnem polji v Hrvatih pa je šesta knjiga: »Crtice iz hrvatske književnosti«. Napisao Ivan Broz. Sveska prva. Uvod u književnost. Zagreb. Tisak K. Albrechta. 1886. 8., 167 str. — »Matica Hrvaška« je že davno želela podati povest hrvaške književnosti občinstvu svojemu. Zato jo je jako razveselila ponudba mladega profesorja I. Broza, da napiše uvod v literaturo, to je vse, kar je treba vedeti o jezikih, njih sorodnosti itd. Menda ne bode odveč, ako priobčimo vsebino knjige. Pisatelj govori sprva o književnosti v obče, n. pr. — Dvojaki život u čovjeka: nižji tjelesni i viši duševni. — Težnja u čovjeka za istinom i ljepotom. — Poezija: narodna i umjetna. — Narodna poezija dio usmene književnosti. — Umjetna poezija dio prosvjetne ili kulturne književnosti. — Dvije grane prosvjetne književnosti: poezija i proza. — Povest književnosti i njezina vrijednost. — Jezici. — Mnoštvo jezika. — Ponajglavije razlike izmedju jezika. — Tri glavne vrste jezika. — Jezične porodice. — Jezična plemena. — Jezici indoevropski. — Za srodstvo jezika i naroda indoevropskih doznalo se istom u naše vrijeme. — Indijska porodica. — Cigani. — Eranska porodica. — Jermenska porodica. — Grčka porodica. — Italska porodica: latinski jezik; romanski jezici. — Ilirska porodica. — Arbanasi.